

Nom àrab que es repeteix en altres llocs. Nom d'una vila del regne de Sevilla (Steiger, *Contr.*, p. 369, cf. pp. 85, 165, 248, en dona una cita ja de l'any 1253). S'*Albaida* vella alq. menorquina del te. de Mercadal (Masc. 7C8), pron. vg. s *ubáira*.

ALBAL

La vila entre Torrent i l'Albufera, uns 8 k. al S. de València.

PRON. MOD.: *albál* (1935, 1962). Gentilici *albalers* (MGadea, *T. del Xè* I, 108).

DOC. ANT. L'alqueria d'Albal ja fou donada a un cavaller seu seguidor per Jaume I el 1238, i venuda després al Capítol catedral de València el 1244 (SSiv. 21). Citada junt amb Catarroja el 1263 (MtzFerrando, *Cat. Val. ACA* I, 486); a fi del S. xv, *Brama dels Llauredors*, 104.

No hi ha dubte que ve de l'àr. *al-ba'īl* 'el secà', mot de l'àr. comú i ja antic [c. l'a. 1000], 'terra elevada, no regada, amb vegetació de terra seca (com palmes, palmeres)' (Lane 228c; Dozy, *Suppl.* I, 100). Geogràficament s'explica, sobretot per contrast amb el terme dels dos pobles, entre els quals es fica i en part està enclòs el d'Albal: tant Catarroja com Beniparrell són edificats dins l'Horta de València, i el secà hi comença ja ben a l'O. del poble; mentre que Albal és més distant de l'Albufera, l'Horta ja no arriba a les cases de la població, i en el seu terme la porció d'horta i marjal és cinc o sis vegades més estreta que les d'aquells dos.

Cal refutar l'etimologia de J. Ribera: «de Alboayal, format de *al-* article àrab + *boayal* romànic» (*Desert. y Opúsc.* II, 354); per més que Ribera fos erudit verament crític, i valencià genuïnament savi en arabística, és un error indefensable: però error que ja es comprèn per la desconfiança que inspiren als arabistes hispànics els mots àrabs que no figuren en les dues fonts bàsiques de la lexicografia de l'hispanoàrab: *RMA* i *PALC*; però es tracta d'un oblit casual, com se n'observen en tots els diccs.; i d'altra banda, el nom d'*Albal* no figura en el *Rept.* (probablement pel fet de ser secà i per tant menys ric), i en canvi s'hi troba un *Alboayel*, *-yal*, pp. 373, 182 (provinent, com suggereix Ribera, d'un romànic *boayal*, BOVALARE, 'pastura de bovins', amb imela àrabiga). Però ja Chabàs, en fer el seu índex del *Rept.*, a la vista de totes les dades i contextos, s'adonà que no podia ser Albal, sinó algun altre lloc antic, i suggerí en canvi identificar-ho amb *Alboraià* (que en realitat ve de l'àr. *al-buraīga*); el lingüista ja veu millor que ells que totes dues etimologies són impossibles fonèticament. Veg. infra s. v. *Bov*.

Per altra banda, que *ba'īl* era un mot d'ús popular en l'àrab tagarí ho demostra també la nombrosa descendència que ha deixat en la nostra toponímia. No asseguro que sigui el cas dels dos *Albar* del *Rept.*, partida de terra o alqueria, un de contigu a Castelló de la Ribera (p. 353), l'altre, alq. de Beniopa. Fonèticament no fóra més difícil que l'adj. romànic ALBARIS, vistos els

molts casos de confusió entre *r* i *l*, per la pronúncia morisca; de tota manera tots dos són lluny d'*Albal*; però no tant del *Pla del bàl* que tinc registrat en l'enquesta de Beniarres (xxxiii, 66.11), el qual sense dubte va sortir d'un antic *P. d'Albal*. El trobem molt representat a les terres de l'Ebre, on s'usà, almenys antigament, amb valor encara com a apellatiu en text romànic: «vineas et campos tam in rigativo quam in *albales*» en doc. de 1173 relatiu a Sixena (ja no lluny del límit català, a la Llitera) (MiretS, *Templ.*, p. 115); i també entre Aragó i Navarra: «unum *albalem* ad illam acequiam, que no fuit partita ---; in Podio Sancierum unum *albal* juxta vineam de Hiuda» en un doc. de Tudela c. 1188 (*EEMCA* v, 609.25, 29). Ja en l'Ebre català el trobem, com a nom de partida, en plural, i amb la *l* tornada *u. Los aubals* és el nom d'una pda. de quasi tots els termes de la Ribera: *Los Aubals* en les enq. d'Ascó, Garcia, Móra la Nova i Miravet, i a Benissanet (xiii, 98.11) on també en tinc nota d'En Bladé.

SSiv. (pp. 29 i 375) dona notícia d'un donatiu de Jaume I al destronat rei de València, *Zeid Abu-zeid*, d'una alq. *Alboaylet* que li dona el 1238, cap a Albalat de la Ribera (junt amb altres, que identifiquem Alfora, Riola i Seguereny). Un dimin. de *ba'īl* seria normalment *bo'aīl* en àrab, masculí al costat del qual sovint apareix en els diminutius una variant en *-a*, i el plural d'aquests és sempre en *-āt*; d'*al-bo'aīlāt*, doncs, sembla venir aquest nom. I també fóra lícit preguntar-se si aquells *Alboayal*, *-yel*, del *Rept.*, més que amb aquella etimologia romànica híbrida, no hem d'identificar-los amb aquest diminutiu (suposant accentuació en la *á* i no oxitona); i fins i tot veure si el context geogràfic no permetria identificar-los amb aquest lloc.

ALBALAT

És nom d'una llarga sèrie de llocs. Començant pels dos de la regió vi (al N. del Túria):

1) *Albalat de Tarongers*, uns 7 k. riu amunt de Morvedre, també dit *Albalat de Segart* (poble veí més alt, al SO.). Antiga alq. donada per Jaume I, el 1238, segons SSiv. (p. 24), que en dona altres cites com a poblat de moriscos en els Ss. xv-xvi, i era encara de moriscos el 1574. Devia haver-hi un castell d'*Albalat* vigilat pel justícia de Morvedre segons doc. de 1279 (MtzFerrando, *Doc. Val. ACA* II, 768).

2) *Albalat dels Sorells* (abans, «de Mossén Sorell»), vora la carretera general, uns 8 k. al N. de València. En temps dels moros s'hi distingia *al-Balat al-faḡkiya* o sigui 'l'Albalat de dalt', de *Albalat As-Sifliya* 'Albalat de Baix': en el *Rept.*: *Albalat Afaquia* (pp. 186, 240, 374), situat prop de Magüella, i *A. Aciflia* (pp. 187, 285); SSiv. en dona altres cites des de 1238, del S. xiv i següents, com poblat ja de cristians des de la Conquesta.

3) *Albalat de la Ribera*; Chabàs l'assenyala com alq. d'Alzira en el *Rept.* (480), i com a situada vora el Xúquer, en un altre doc. de llavors, no publicat en el text